

ESTI LUULE UURIMISE TARTU KOOLKOND

E. L õ h m u s

Eesti luule ja poeetika küsimused on Tartu kirjandusliku mõtte arengus alati olnud olulisel kohal. Käesolevas kirjutises püütaksegi anda ülevaade Tartus tegutsenud ja tegutsevaist, peamiselt ülikooliga seotud eesti luule uurijaist. Mõistagi pole võimalik vaadelda kõiki vähegi luulesse puutuvaid töid ja isikuid - kriteeriumiks on enamasti käsitluste teoreetiline uudsus, teaduslik kaalukus.

Laiemas mõttes koolkonna nimetust tarvitama õigustab asjaolu, et eriti viimastel aastakümnetel on TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õppejõud ja kasvandikud tähelepanu pälvinud just luulekäsitlustega - kapitaalsetest dissertatsioonidest originaalsete arvustusteni. Tartu koolkonna tegevuses võib esile tuua kaht omavahel tihedalt seotud suunda - üldistavamat, luule p r o t s e s s i käsitlevat, ning formaalsemat, milles on tähtsal kohal värsit e h n i k a ja luulekujundi küsimused. Üliõpilaste seminari-, kursuse- ja diplomitööd on aidanud läbi viia mitmeid töömahukaid statistilisi uurimusi.

Et hiljaaegu ilmunud Jaak Põldmäe "Eesti värsiõpetus" sisaldab käesoleva käsitlusega mõneti paralleelse historioograafilise ülevaate, olen siinkohal loobunud põhjalikuma bibliograafia esitamisest, rangelt ajaloolisest järjepidevusest ning pikast, väljapoole Tartut ja tema koolkonda ulatuvast eelloost.

1

Esimesed uurimused eesti keele luulevõimalustest, peamiselt meetrika vallas, valmisid Tartus juba möödunud sajandil. Need olid Tartu arsti (päraspoolse ülikooli eesti keele lektori ja õpetatud Eesti Seltsi presidendi) Friedrich Robert F a e h l m a n n i "Eesti prosodia" (ettekanne ÜES-is 1840. aastal) ning ülikoolis teoloogiat õppiva kirjaneme Jaan B e r g m a n n i "Luuletuskunst" Eesti Kirjameeste Seltsi aastaraamatus 1878. aastal. Uurijaid huvitasid eesti keele prosodilised iseärasused, regivärsi meetrumi laad, eesti luulele kohased värsimõddud, riimiküsimused.

Saksa värsiteooria eeskujul tunnistavad Faehlmann ja Bergmann eesti luulele kohaseks silbilis-rõhulise värsisüsteemi, mille meetrumeid tähistavad kvantiteerivate antiikmõõtude nimed. Regivärssi peetakse silbilis-rõhuliseks neljajalgseks trohheuseks. Bergmanni puhul tuleb eraldi esile tõsta tema loodud värsiõpetuslike terminite (rütmus e. veere, jambus e. viskaja, trochäus e. jooksik jne.) ja märkide süsteemi, täisriimikaanonit - ning üldse seda, et on tegemist esimese eestikeelse poetikaga, mis mõjutab tunduvalt järgnevat aastakümnete luulearusaamu.

Sajandi lõpp ja järgmise algus ei lisanud sellele enam oluliselt uut, ehkki luuletehnika küsimusi siin-seal - enamjaolt grammatikais ja kooliõpikuis - puudutati. Lisaks võib aga mainida Tartus kesknenud "Noor-Eesti" rühmituse arvustuslikku tegevust, samuti eesti luuleloo rikastamist Kr. J. Petersoni ja J. Liivi nimedega. Olulisemaks kujuneb mitmete nooreestlaste hilisem, rühmitusjärgne uurimistöö. Nüüdistähendusega luulekäsitlused hakkavad ilmuma 1920. aasta paiku, pärast seda kui lüürika enda kujundistruktuuris on toimunud märgatav uuenemine, mida teoreetilised käsitlusedki ei saa enam tähele panemata jätta. Peale selle mõjutab luuleuuringuid nüüdsest eesti ülikool - selle õppejõudude ja üliõpilaste teadustöö.

Ühena esimestest astub oma kriitiliste luulekäsitlustega välja Tartu ülikooli eesti keele lektor ja gümnaasiumiõpetaja Johannes A a v i k . Oma tähtsaimas sellealases töös "Puudused uuemas eesti luules" (tõsi küll, ilmunud Aaviku Kuressaare-perioodil 1921 - 22, ent ka teised kirjutised lähtuvad samadest tõekspidamistest) avaldab ta poolehoidu klassikalistele luulekaanonitele ning peab uema lüürika (eeskätt "Siuru" ja ajaluu) vabamat värsistruktuuri hoolimatusest või oskamatusest tulenevaks tõsiseks paheks. "Jah, versifikatsioonist on Bergmann Visnapuust kahtlemata ees, Koidula Underist, Jakob Liiv Semperist, Jakob Tamm Allest jne. /---/ Järelikult on meie luule tehnika suhtes tagurpidi läinud Underi, Visnapuu, Semperi ja muudega" (1, 28). Ehkki järeldusi ei saa tõsiselt võtta, tuleb tunnustada Aaviku tööd rikkaliku statistilise materjali registreerimisel eesti luule ühe olulise perioodi värsitehnika, keele ja stiili kohta.

Muu hulgas on Aavik esimesi, kes regivärssi hakkab käsitleda vältelise e. kvantiteeriva mõõduna, esitab soome folk-

loristide eeskujul rahvalaulu kvantiteedireeglid ning annat isegi välja nende järgi parandatud rahvalaulude kogumiku (1919). Samuti väljendab ta mõtet kvantiteeriva printsiibi võimalikust rakendamisest eesti kunstluules: "Sest oma kolme erisuguse pikkuse suhtes on eestikeelel niisugune prosodia mitmekesisistamise ja nüansseerimise abinõu, mis omab vaevalt mõni teine keel Euroopas" (1, 43).

Eriline koht meie poeetika ja luuleloo arendamisel on 1920. - 30. aastail ülikooli eesti ja üldise kirjanduse professoril Gustav S u i t s u l . Tema loengute põhiteemade hulka kuulus eesti poeetika, sellealaseid töid tehti tema juhendamisel seminarides. Et enamik õppetööga seotud materjale 1941. aastal Suitsu korteris tulekahjus hävis, ei ole terviklikku pilti Suitsu luuleteoreetilistest vaadetest. Nende avarust ja ulatust laseb aimata tema õpilaste tegevus. Üks probleeme, mille üle Suits ka ajakirjanduses mõtteid avaldab, puudutab luule rütmiküsimusi. Erinevalt Aavikust suhtub Suits teoreetikuna vältelise süsteemi võimalustesse eesti keeles õige reserveeritult, ei pea regivärssi puhtkvantiteerivaks ega poolda selle skandeerivat lugemist: "Ärgu otsitagu meie ürgvärssis mingit klassikalist vältekultuuri. Ärgu mõttekujutletagu, et meie rahvalaulu välterakendus vastaks Greeka-Rooma värssi kvantiteerivale seadusandlusele. Ärgu nõutagu meie veeruliste primitiivide skandeerimist valesti mõistetud analoogia põhjal. /---/ Aga niivõrd kui Eesti rahvalaulu sõnarütmilise inertsia koospidavast jõust kõnelda, oleks siin produktiivsem juba seda meie väheseadlustatud ürgvärssiõpetust käsitada rõhuliseks" (31, 622).

Kaalukas ja teedrajav on Suitsu töö luuleloo alal: Kr. J. Petersoni tutvustamine - alates artiklist "Meie esimene luuletaja" kogumikus "Võitluse päivil" (1905) kuni oma õpilaste töödest kogumiku "Lisandusi Kr. J. Petersoni tundmaõppimiseks" (1927) koostamiseni -, "Loomingus" ilmunud käsitlused noorest Kreutzwaldist (ka tema luulest), "Viru lauliku laulude" (1926), samuti Koidula "Kogutud luuletuste" (1925) koostamine ja eessõnaga varustamine, antoloogia "Eesti nüüdislühürika" (1929). Mainida tuleb ka artikleid noorest Grünthal-Ridalast, varasemast Underist, Barbarusest.

1920. aastail öeldakse eesti luules järk-järgult lahti täisriimi ainukehtivusest ning võetakse (ilmselt suures osas vene luule mõjul) kasutusele ebatäpne riim. Riimiküsimus

muutub üheks keskemaks ka teoorias. Gustav Suitsu õpilane Valmar Adams rakendab uut tüüpi riimi oma debüütko-
gus "Suudlus lumme" (1924), mille lisalehes ("Lahtises le-
hes") ta selgitab uuenduse kunstikavatsuslikkust, nimetades
seda irdriimiks. Teaduslikuma põhjenduse annab uuele riimi-
mistehnikale Adamsi magistritöö "Riim. Võrdlev-ajalooline
ning kirjandusteoreetiline uurimus üldise ja eesti riimi-
teooria alalt" (1925). Eesti riimiajalugu "ei ole muud kui
algusest päle kanoniseeritud pärisriimi valitsus". Alles
viimaseil aastail näeb uurija vastupidist "dekanoniseerimis-
protsessi", milles on teeneid Barbarusel, Semperil ja Visna-
puul (2, 98). Kahtlemata sellest ajast peale ka Adamsil en-
dal, ehkki tema irdriimimõiste hõlmab ainult osa selle rii-
mi nähtusi. Nagu tõendab U. Otsus, kuulus uusriimile enne
Adamsit väheoluline osa, uusriimi mõnede tüüpide peagi järg-
nenud kasutamine selle aja juhtivate poeetide loomingus aga
viitab Adamsi mõjule (19, 266).

Adamsi poolt esiletõstatud riimiuuendaja Henrik Vis-
na p u u (1930. aastate keskpaigani tartlane) esineb sel-
les küsimustevallas ka teoreetikuna. Juba poleemikas Aavi-
kuga, kes oma "Puudustes..." oli Visnapuud kõvasti sarjanud
halbade riimide pärast, rõhutab luuletaja vajadust ületada
täisriimi piiratud võimalusi. 1932. aastal arendab Visnapuu
oma riimialased vaated kindlapiiriliseks, ehkki mõnevõrra
isepäiseks süsteemiks. Täisriim hõlmab tal vokaal- (meie
mõistes täisriimi) ning konsonantriimi (kupli:kopli), ird-
riim on esialgu nimetatud murdriimiks. Tähelepanu väärib re-
givärsi alg- ja uuema luule lõppriimi vaatlemine ühtse näh-
tusterühmana (32 - 33).

Visnapuu tähtsaks teoreetiliseks panuseks on ühes Tar-
tu kooliõpetaja Jaan A i n e l o g a koostatud "Poeetika
põhijooni" (1932). See on suuresti (eriti Ainelo-poolses ül-
disemas teoreetilises osas) tõkeline teos, "enam kui luba-
tavas mainimata suguluses" B. Tomaševski kirjandusteooriaga
(1925) - seetõttu on ka arvustajad õige karmisõnalised.
Siiski on kõnesolev esimene arvestatav eestikeelne poeeti-
ka, mis aastakümneteks jääb vähemalt osaliselt leevendama
uurijate ja luuletajate käsiraamatu-vajadust. Tomaševski
kirjandusteooria on paremaid, mida saanuks sellal eestinda-
da: tal on "lähedus kaasaja kirjandusele, tihedus, hää tahe
hüljata vananenud reegleid" (29, 1197). Eesti variant on va-

rustatud näidetega oma kirjandusest, tõlge on enamasti kül-
laltki korralik. Algupära poolest väärrib esiletõstmist Vis-
napuu meetrikaosa, juba mainitud riimikäsitus, samuti stroo-
fikäülevaade. Esmakordselt tuuakse välja rõhuline värsisüs-
teem, mis "eraldub silprõhulisest selles, et temas ei nõu-
ta, et vastavate silpide arv oleks võrdne. Rütmi korralda-
takse selles süsteemis ainult sõnarõhkude järgi" (3, 135).
Konkreetseid mõtte uues süsteemis siiski ei näidata. Regi-
värsis eristab Visnapuu silbilis-rõhulist ja rõhulist tüü-
pi, kvantiteeti peab aga muusikalise esituse lisenähtuseks.

Regivärsi struktuur ja esitus on, nagu eelnenustki näh-
tub, vaadeldavail aastakümneil sagedasti kõne all. Vaidlu-
sed skandeerimise või mitteskandeerimise, regivärsi troh-
heilise või daktülotrohheilise, kvantiteeriva või aktsentu-
eeriva ehituse üle toovad kaasa hulga huvitavaid tõlgendusi
- näiteks kirjandusteadlaselt ja kriitikult Harald Parrest-
P a u k s o n i l t , folkloristilt Herbert T a m p e -
r e l t , ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule professo-
rilt Walter A n d e r s o n i l t . Viimase tehtud ja
juhendatud statistilisi uurimusi tuleks eraldi esile tõsta.
Töös "Studien zur Wortsilbenstatistik der älteren estnischen
Volkslieder" (1935) selgitab Anderson Hurda "Vana kandle"
lauulude põhjal välja eesti regivärsi tüüpilisemad sõnasil-
bikombinatsioonid ning skandeerimise osatähtsuse. Regist-
reeritud 153 värsitüübist osutub sagedasimaks kombinatsioo-
niks 2-st kahesilbilisest ja 1-st neljasilbilisest sõnast
koosnev värsitüüp (224), mille valdavust soome-eesti regi-
värssides tõendavad ka teised analoogilised statistikatööd.
Üldiselt aga ei jõuta regivärsi olemuse suhtes ühtseile sei-
sukohtadele, ning erineva meetrilise struktuuri ja esitus-
viisiga rahvalaulude paralleelset esinemist tunnistatakse
täniini.

Johannes S e m p e r i kirjandusteaduslik ja ar-
vustuslik tegevus ei mahu formaalstatistilise suuna raames-
se, kuigi tema artiklites, ülevaadetes ja retsensioonides
pööratakse siin-seal tähelepanu ka luuletehnilistele üksik-
asjadele. Neid puudutab näiteks üks varasem esseistlik kir-
jutis "Lahtised lehed. Lüürikast" (1920), kus leiame mõt-
teid luule rütmist, riimist, instrumentatsioonist, kõneku-
junditest (epiteedist), isegi luule ja proosa vahekorrast.
Kirjutamisega silmas pidades võib aina imetleda Semperi

eesrindlikke (ilmselt ka välismõjulisi) vaateid: "Luuletuse rütmiline ilu seisneb selles, et kõrvale kaldutakse kindlast meetrumist ning see kõrvalekaldumine kas teatud sümmeetrise moodustab või on kooskõlas sisuga" (30, 111). "Riim näib olevat saanud despoodiks, millest raske vabaneda" (30, 109). "Üheski teises kunstiharus ei kaalu üksik sõna nii palju kui lüürikas. Eriti sõna kõlaline külg" (30, 113). "Lõpmata palju tähendab luuletuse teksti arhitektooniline paigutus./---/ paigutus võib omakorda ka proosa luuleks teha, sest see toob pause, tsesuure ning annab tekstile rütmilise selguse" (30, 115).

1924. aastal ilmunud "'Kalevipoja" rahvaluulemotiivide analüüsis" katsetab Semper psühoanalüütilist käsitusviisi, edaspidi aga annab tema kirjutistes mõnevõrra tunda ka vaimuloolise suuna mõju. 1930. aastail jälgib Semper peamiselt eesti kaasajaluulet - tema kirjutised Suitsust, Underist, Barbarusest, Visnapuust ja paljudest teistest, samuti luuleülevaated on valdavalt sünteesivat laadi. Semperi teened väliskirjanduse tutvustamisel ja käsitlemisel jäägu siinkohal kõrvale.

Üldistava, sünteesiva lähenemisviisi poolest sarnaneb Semperiga ülikooli eesti kirjanduse ja rahvaluule, samuti Lääne-Euroopa kirjanduse ning esteetika õppejõud August Annist, kes kujuneb silmapaistvaks eesti folkloori ja varasema kirjanduse uurijaks. Vaimulooline käsitlussuund tuleb mõnedes tema kirjandusteoreetilistes ning sotsiaalse probleemistikuga artiklites eriti selgelt ilmsiks, kuid sellest on kantud ka luuleuurimused. Ei tohi piirduda "algeliisemate stiilielementide analüüsiga", nagu senine rahvaluulestatistika seda teinud, vaid tuleb "süsteemiliselt analüüsida ka seda stiililoovat dünaamikat, seda sisestiili ehk elusuhte ühtlust, mis üksi valib ja õigustab ka kõik formaalsed väljendusvahendid" (5, 782). Ajastu vaimsest palgest, kultuuriideaalidest lähtub Annist artikleis Kreutzwaldi saksakeelse luule kohta, samuti oma 3-osalises suurtöös "Kalevipojast": "Kalevipoeg eesti rahvaluules" (1934), "'Kalevipoja" saamisluugu" (1936), "'Kalevipoeg" kui kunstiteos" (1944). Nagu näha, on selleaegsete uurijate huvi Kreutzwaldi vastu üldse suur: Suitsu ja Annisti sisukatele käsitlustele võiks siinkohal lisada veel Liis Tohverit "Kreutzwaldi väliskirjanduslikust eruditsioonist" (1932).

Annisti edasine, tunnustust pälvinud tegevus eestikeelse rõhulis-väetelise heksameetri loomisel ning teoreetilisel põhjendamisel seoses antiikeeposte tõlkimisega langeb sõja-järgsesse perioodi, mil Annist pole enam tartlane. Kuid esimene süsteemne eesti heksameetri käsitus avaldatakse 1938. aastal Tartu ülikooli vanade keelte korralise lektori Ervin R o o s i poolt. Tõõs "Eestikeelse kvantiteeriva heksameetri süsteem" annab Roos mitmeid põhimõtteid kvantiteeriva rütmi ülesehitamiseks (nn. mooraline, süllaabiline, positsiooniline, proportsiooniline printsip). Õnnestunud on Roosil silpide pikkadeks ja lühikesteks klassifitseerimine, mida on hiljemgi arvestatud.

Tartu ülikooli inglise filoloogia õppejõu, kriitiku ja tõlkija Ants O r a s e mitmekülgse tegevuses on eesti luule ja poeetika küsimused märkimisväärsel kohal. Seoses prantsuse aleksandriini originaalilähedase tõlkimisega pakub Oras välja silbilise e. süllaabilise värsisüsteemi võimaluse eesti keeles (18). Samuti on Orase arvukad tõlked "Loomingus" sageli varustatud originaali ja tõlke värsimõõtu ning riimi puudutavate järeilmärkustega.

Orase uskriitilist meetodit rakendavad arvustused ja luuleülevaated (ilmselt oli Oras 30. aastail kõige viljakam arvustaja) torkavad silma luuleteoste tundliku kunstilise analüüsiga, mis ikka peab silmas luuletervikut ning avardub rahvusvaheliste kirjandusparalleelide toomisenigi. Oras ei ole küll rangelt normatiivne luulekäsitleja, kuid ta esteetilised tõekspidamised on üsna kindlad: neis on tähtsal kohal klassikalise vormisulguse ja -puhtuse hindamine. Eesti luulest arvustab Oras pea kõiki vaadeldava perioodi tähtsaimaid luuletajaid, näiteks võib nimetada kirjutisi Underist, Suitsust, Sütistest ning reast nooremaist luuletajaist, kelle kunstitaotlused on Orasele lähedased ja kelle loomingust ta koostab antoloogia "Arbujad" (1938), varustades selle ulatusliku saatesõnaga.

Need ülikooliga seotud noored luuletajad - Heiti Talvik, Paul Viiding, Bernard Kangro, August Sang jt. - lõõvad 30. aastate lõpul samuti luulearvustustes kaasa. Uurijana väärib neist tähelepanu filoloogiaüliõpilane, hiljem õppejõud Bernard K a n g r o oma žanriuurimusega "Eesti soneti ajalugu" (1938). Käsitus on varustatud rikkalikule allikmaterjalile toetuva teoreetilise osaga: soneti žanritunnuste juures eristatakse välisvormi (stroof, riim, värs,

keel), sisevormi (ühtsus, kaheosalisus) ja sisu (võimalikud piiramised ainestiku osas). Ülevaatele soneti levimisest Euroopas järgnebki eesti sonetti käsitlev põhiosa, milles antud teoreetilisest mallist lähtudes vaadeldakse eraldi järeelärkamisaegset, "Noor-Eesti"- "Siuru" ning hilisema aja sonetti. Nenditakse, et ligi poolesaja aasta jooksul (esimene sonett ilmus 1881) on eesti sonett pidevalt muutunud vabamaks võõr mõjudest, ehkki oma suhteliselt vähese kasutamise tõttu (ühtekokku on Kangro registreerinud ümmarguselt 1200 eestikeelset sonetti) pole see klassikaline nõudlik luulevorm siiski veel täiesti eestipärastunud (12, 118).

1940. aastaks on luuleuurimise tase Tartus arvestamisväärtne: on ilmunud mitmeid pädevaid teoreetilisi ning luuleloolisi käsitlusi, erinevaist uurimissuundadest ning autorite vaimsest isikupärast kantud arvustusi ja ülevaateid. Uus, eestikeelses ülikoolis hariduse saanud filoloogidepõlv on jõudnud või jõudmas teadlaseküpssuseni. Tegemata jäävad aga kõike sünteesivad tööd: originaalne ja süsteemne eesti poeetika ning kogu senise luuleprotsessi teaduslik üldistus.

2

Sõjajärgse perioodi esimene aastakümne (1940. lõpp ja 1950. algus) oli eriti teoreetilisemate luulekäsitluste osas vaene. Ilmunud arvustustes ja ülevaadetes keskenduti sisu ning meetodi küsimustele. Anti välja esimesed Nõukogudeperioodi kirjanduslood: 1946. aastal ilmunud "Eesti kirjanduse ajaloo" rahvaluuleosa kirjutas TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õppejõud Eduard Laugaste, rahvuslikku ärkamisaega ning venestusperioodi käsitleva köite õppejõud Villem A l t t o a . Keeleteaduse alal tegutses tulemusrikkalt Paul A r i s t e , kelle "Eesti foneetika" (1946) ning eriti "Eesti keele foneetika" (1953) osutusid oluliseks lähtematerjaliks 1950. aastate lõpul taaselustunud värsiõpetusuuringuile.

Juba 1930. aastail rahvalaulu- ning "Kalevipoja"-ala-seid töid avaldanud Eduard L a u g a s t e tegevus kujuneb sõjajärgsel perioodil märkimisväärseks: peale mainitud rahvaluuleloko koostab ta "Valimiku eesti rahvalaule" (1948), avaldab mitmeid "Kalevipoja"-käsitlusi, edaspidi aga keskendub regivärsi alliteratsiooniuurimisele. 1969. aastal ilmub "Sõnaalguline ja sisealliteratsioon eesti rahva-

lauludes" - doktoriväitekiri, millele 1960. aastail olid eelnenud artiklid "Keeles ja Kirjanduses" ning "Loomingus". Mahukas statistilises uurimuses esitatakse alliteratsiooni tüpologia, registreeritakse esinemissagedus ja -kohad. Autor puudutab ka rahvalaulu rütmi ammuseid vaidlusküsimusi: "Meil on liiga vähe tegeldud rütmikaga, me ei tea, kuidas oli lugu skandeerimise ja mitteskandeerimisega, seepärast ei saa otsust alliteratsiooni paiknemise kohta värsijala tõusus või languses lõplikuks püüda" (14, 6). Töö on oluliseks etapiks mitte ainult folkloristika, vaid ka üldse luule instrumentatsiooni seisukohalt.

Märkimist väärib kogu Laugaste rahvaluulepedagoogiline töö ülikoolis, tema koostatud õpik "Eesti rahvaluule" (1975) ning muud õppematerjalid. Viimaste juures on mõnel pool kaasautoriks olnud sama kateedri õppejõud Udo K o l k , kes on regivärsi poetikauuringusse lisanud käsitlused rahvalauluvariandi mõistest ja variatsioonitüüpidest (1959) ning regivärsisistest vormelitest (1962). Oma teaduslik-pedagoogilises töös on Kolk tegelnud ka rahvaluule ja kirjanduse suhete uurimisega.

1950. aastate lõpu luulemurrang ning tõlketegevuse hoo-
gustumine põhjustasid vajaduse teoreetiliste selgituste jä-
rele. Osalt luule- ja tõlkepraktilisest tarbest ongi ajen-
datud Ain K a a l e p i 1959. aastal ilmunud poetika-
alased artiklid, millest näiteks üks on mõeldud värsitehni-
liste näpunäidete andmiseks "Nooruse" luulekatsetajaist lu-
gejaile (9). Ent puhtteaduslikustki seisukohast on Kaalepi
käsitlused hinnatavad esimeste sõjajärgsete värsiteoreeti-
liste töödena, mille mõned seisukohad julgesti hilisematega
võivad konkureerida.

Kaalep kuulub (senises värsiõpetusloos ilmselt vähemu-
ses olevate) uurijate hulka, kes eesti luulekeelele peavad
vastavaks eeskätt vältelist printsipi. Toetudes P. Ariste
seisukohtadele, põhjendab ta seda teoreetiliselt. "Eriti
iseloomulik eesti keele fonoloogilisele struktuurile on
k v a n t i t a t i i v s e t e foneemide olemasolu" (8,
111). Luules valitsevad värsisüsteemid aga, eriti võõr-
mõju-
line silprõhuline süsteem on Kaalepi arvates kvantiteeriva
põhimõtte teenimatult tagaplaanile jätnud. "Domineeriva kol-
me värsisüsteemi raamides /silprõhuline, rõhuline ja vaba-
värss - E. L./ on liiga vähe arvestatud eesti keele fono-
loogilisele struktuurile põhilisi kvaliteedinähtusi /---/.

Ei ole kahtlust, et värssi eufooniale tuleb kasuks pikkade või ülipikkade silpide eelistamine värssitõusus ja ülipikkade vältimine värssilanguses" (8, 114).

Kaalep esitab ka eesti värssisüsteemide tüpoloogia, kuhu peale mainitute - silbilis-rõhulise, rõhulise, välte- lise ja vabavärssi - kuulub ka peamiselt tõlgetes esinev, Orase poolt pakutud silbiline ehk süllaabiline süsteem. Põh- jalikult käsitleb Kaalep vabavärssi, avaldades esimese sel- leteemalise erikäsitluse (1959), mis oma ilmumisel - eesti vabavärssi äkilise ja kiire leviku ajal - oli väga oluli- ne, selgitades uudse luulestruktuuri olemust ja kunstiväär- tust. Vabavärss, mille rütmi organiseerib teadlikult, ela- musliku kaalukusega kasutatud intonatsioon, ei ole tegeli- kult ühtne nähtus. Kaalep eristab suhteliselt kindlarütmi- list, rõhulisele süsteemile lähedast taktoidset vabavärssi, lausestruktuuride kordumisel põhinevat süntaktilist vaba- värssi ning kõige reeglivabamana puhtintonatsioonilist va- bavärssi (11, 262 - 263). Vabavärss kasutab ära poeesia kõ- nelise esituse võimalusi, kuna reeglistatud süsteemid esin- davad luule lauldavat külge. Et kummalgi on oma esteetili- sed funktsioonid, pole usutav - nagu väidab Kaalep ja on tõestanud hilisem eesti luulepraktika -, "et vabavärss ohus- takts aktsentueeriva ja silprõhulise poeesia positsioone" (11, 273).

Tõlkeprobleeme puudutavais artiklreis (mitmed koos või seoses August Annistiga) väidab Kaalep, et eesti luulekeel, milles saab rakendada nii rõhulisi kui vältelisi mõtte, an- nab tõlkijaile kätte erakordselt paindliku materjali ning lausa sunnib tõlkima originaali rütmile lähedaselt (10, 603). Oma praktilises töös, samuti viimastel aastatel TRÜ tõlke- kabinetis juhatahes on Kaalep neid põhimõtteid järginud. Pööramata teooriale päriselt selga ka hiljem, esineb ta 1960. aastate lõpul ning 1970. aastail siiski rohkem luule- arvustajana ja väliskirjanduse vahendajana.

1960. aastate lõput koondub värssiõpetusuuringute põ- hiosa TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri aspiran- di, hiljem õppejõu Jaak Põldmäe kätte. Tema uurimustes saavutab eesti värssiõpetus 1970. aastail oma senise kõrgeima taseme. Iseloomulik, et Põldmäe (nagu Kaalepigi) üks esimesi käsitlusi on määratud algajaile luulehuviliste- le. "Poeetika koolis" (1968) püütakse hõlmata kogu värssi- õpetuse - nii meetrika, stroofika kui foonika - vallast

olulisimat. Kümne aasta jooksul ilmub Põldmäelt arvukalt artikleid, valmib kandidaadiväitekiri - nende käsitluste kronoloogiline jälgimine annab tunnistust luulematerjali pidevast läbitöötamisest ning ka teoreetiliste seisukohtade ja meetodite mõningasest muutumisest. Uurimisetapi lõpetab monograafia "Eesti värssiõpetus" (1978), esimene terviklik ja süsteemne eesti värssiõpetuse käsiraamat, mis jääb teadlase elutööks.

Jaak Põldmäe peamiseks uurimisvallaks on meetrika. Jälgides eesti värsskõne foneetilis-fonoloogilist ning prosoodilist struktuuri, esitab uurija silpide arvu, rõhku ja välidet silmas pidades ning kombineerides kaheksa võimalikku värssisüsteemi. Ometi jäävad ka Põldmäel luulepraktika seisukohalt olulisematena kehtima Kaalepi poolt esiletoodud süsteemid. Silbilis-rõhulise (selle süsteemi arengut uuris Põldmäe eriti) ning rõhulise süsteemi analüüsimiseks töötas ta välja küllaltki uudse metoodika, toetudes osalt vene ja saksa uurijate seisukohtadele. Ta loobus traditsioonilisest värssijala mõistest, määratledes meetrumeid potentsiaalselt paarõhuliste silpide (iktuste) ja potentsiaalselt mitterõhuliste silpide (intervallide) kindla vaheldumisena.

J. Põldmäe dissertatsioon "Eesti värssisüsteemid ja silbilis-rõhulise värssisüsteemi arengujooni XX sajandil" (1971) sisaldab pisut nagu omaette seisva irdosana huvitava käsitluse Betti Alveri poemide nelikjambi rütmist, kus analüüsitakse mitte värssimõõtu, vaid konkreetsete luuleteoste reaalseid rütmi. Rakendades Tomaševski-Kolmogorovi eeskujul nn. vertikaalset statistikat, jälgib uurija, kuidas ja milliste kõrvalekaldumistega nelikjambi meetrum antud luule rütmis realiseeritakse ning kuidas mõjutavad rütmi lausefoneetilised tegurid (23; 24). Veel pälvib tähelepanu dissertatsiooni lisana esitatud "Jaen Kärneri meetrika" kui esimene eesti üksikluuletaja värssitehnika vaatlus.

J. Põldmäe on ka eesti rõhulise värssisüsteemi esimene üksikasjalikum uurija. Ta näitab, et erinevalt varasematest definitsioonidest ei ole selles süsteemis rõhkudevaheline intervall täiesti määratlemata, vaid koosneb kuni 3 (enamasti 1 - 2) silbist. Põldmäe toob välja üksikud rõhulised mõõdud, võttes kasutusele omaloodud terminid rõhkur, paisur, liugur, lausur. Vabavärssikäsitluses läheb Põldmäe Kaalepist erinevat teed: ta annab rea vabavärssi distinktiivtunnuseid, n.-ö. kaheliikmeliste opositsioonidena, näiteks lühivärssiline või pikkvärssiline, väikese või suure häälbega, metroidne või düsmetroidiline vabavärss jne.

Põldmäe kaldub pooldama pigem "rõhulist" kui "välte-
list" suunda. Ta ei tunnusta regivärsi meetrikauhtsust ning
rõhutades vana rahvalaulu tüpoloogilist mitmekesisust, eris-
tab rea mittekvanteerivaid regivärsitüüpe. Eraldi peab
veel märkima Põldmäe süsteemset ülevaadet klassikalistest
luule- ja stroofoivormidest (23; 26).

Vaadeldes "Eesti värsiõpetust" kui Põldmäe uurijatöö
kokkuvõtet, on ilmne, et autori poolt põhjalikult uuritud
valdkondade kõrval leidub monograafias ka n.-ö. süsteemi
huvides lisatud vähem läbitöötatud materjali (eeskätt foo-
nikapeatükis). See nagu ka mõned Põldmäe meetoodilised ja ter-
minoloogilised eksperimendid - kasvõi värsijala hülgami-
ne, rõhuliste mõõtude nimetused jne. - vajavad loomulikult
edaspidist kaalumist. Põldmäe tehtud töö aga võimaldab tu-
levasi poetikauuringuid alustada hoopis kõrgemalt tasemelt.

Kui Kaalepi-Põldmäe tegevussuunda kroonib kaasaegseile
nõudeile vastav eesti värsiõpetuse käsiraamat, siis TRÜ ees-
ti kirjanduse ja rahvaluule kateedri professorid Harald Peep
ja Karl Muru on tulemusrikkalt jälginud 1917. - 1940. aasta
eesti luule protsessi ning andnud sellele üldistava käsit-
luse. Samas on nende uuringud toonud uut ka eesti poetikas-
se, eeskätt luuleteoste analüüsi n.-ö. kõrgemate tasandite
osas.

Erilised teened on siin Harald P e e b u l , kelle
käsitlused lüürika žanripspetsiifikast ja analüüsivõimalus-
test 1960. aastatel, eriti artikkel "Kilde lüürikast ja te-
ma mõtestamisest" kogumikus "Pilk peegli taha" (1967), on
avaldanud järgnevaile lüürikainterpreteeringuile suurt mõ-
ju. Selle ajani valitsenud lihtsustavale - ühelt poolt te-
maatilisele, teisalt mehhaaniliselt kujundivõtteid loenda-
vale - käsitluslaadile vastandab Peep, toetudes saksa, mõ-
nel määral ka vene uurijaile, lüürika spetsiifikat enam ar-
vestatavad lähenemisviisid. Põhjendatult pooldab ta luules
nii oluliste suhtumiste kandja - lüürilise kangelase eris-
tamist reaalsest autorist: "Lüüriline kangelane on üheks
komponendiks luuletuste kujundilises struktuuris, ta on
k u j u t e l d a v isik, kelle nimel autor kõneleb, mõ-
tiskleb, tunnetab. Temas on autori tundeid, elukogemusi ja
tarkust, kuid mitte ainult tema omi: nagu iga kujund on ta
tüüpilise ja individuaalse ühtsuse väljendajaks" (21, 103).
Peep paneb aluse hiljem väga produktiivselt rakendatavale
esituslaadide - lüürilise eneseväljenduse, pöördumise ja

kirjelduse - eristamisele, rõhutades samas, et need "kolm esituslaadi, kolm põhitüüpi on t e n d e n t s i d , mis võivad põimuda, kuid tervikuna siiski maksimaalselt hõlmavad lüürika nii eriilmelisi loomingunäiteid, ja meie leiame nad sobivamad olevat igast kuitahes detailsest temaatilisest jao-tuskatsesest" (21, 106). Luule ammendav analüüs aga eeldab nel- ja sõlmküsimumuse, seose jälgimist: idee ja kujund, sõna ja kujund, autor ja lüüriline kangelane, autor ja kaasautor. Viimane aspekt on "ilmselt kõige keerulisem, siis peab tahes-tahtmata arvestama mitmepalgeliste huvide ja tarvitustega lu-gejat, tema võimet poeediga kaasa minna" (21, 114).

H. Peebu doktoriväitekirjas "Eesti lüürika kujunemislugu 1917 - 1929" jälgitakse lüürika teisenemisi alaperioodide kaupa ning väga mitmest, sealhulgas ka statistilist uurimist nõudnud poeetiliste üksiküsimuste aspektist. Siiski on tähelepanev eeskätt käsitluse üldistav, sünteesiv laad: lüürikat vaadeldakse kui protsessi, kõrvuti eksisteerivaid-arenevaid voole ja suundi, võitlust traditsioonilise ning no-vaatorliku vahel. Perioodi koguloomingu ühe karakteristikuna võetakse kasutusele mõiste "poeetiline triviaalsüsteem", tähistanaks teoorias ja loomepraktikas võidulepääsenud sisu-lisi ja vormilisi arusaamu. Oluliseks on ka üldse kirjanduse funktsioonide ning vaadeldava perioodi lüürika funktsioonide käsitlus.

Suurem osa väitekirjast on ilmunud artiklitena ajakir-janduses ning kahes H. Peebu kogumikus - juba mainitud "Pil-gus peegli taha" ja "Tähtraamatus" (1978). Neis on ilmunud aga ka käsitlusi üksikluuletajate loominguist (Barbarus, Vis-napuu, Under, Alver), artikleid kirjandusteaduse metodoloog-iaist ja kirjandusliku mõtte arengust Eestis ning paljumuu-dki, mis jääb väljapoole siin vaadeldavat kirjanduse põhiliiki.

Karl M u r u ei ole avaldanud spetsiaalseid luule-teoreetilisi töid, ent tema enda luuletundlikud, mõnes osas uus kriitilist meetodit rakendavad kirjutised väärivad järgi-mist lausa teoreetilise eeskujuna. Esimene suurem töö, kan-didaadiväitekirj "Jaan Kärneri luule" (1963) on kirjutatud küllaltki traditsioonilises, luuletaja loominguist kronoloogil-is-temaatiliselt käsitlevas laadis. Silma torkab aga tugev interpreteerimiskaldumus, mis mõnede üksikluuletuste - näi-teks "Üksilolu" (16, 154 - 155) analüüsil annab sisukaid tu-lemusi. Doktoritöös "Eesti lüürika aastail 1930 - 1940" on

(nagu H. Peebugi käsitluses) tähtsal kohal ajastu kultuurilise ja kirjandusliku üldilme ning lüürikas avalduvate tendentside eritlemine. Luulet vaadeldakse temaatika ja idees-tiku ning poetilise struktuuri seisukohast, kusjuures eriti viimane käsitlus on materjalitihed ja huvitav. Muuhulgas analüüsib K. Muru siin lüürikat ka esituslaadide vahekor-rast lähtudes. Peatükkides "Lüürikapublikatsioonid" tuuakse käsitluse ülevaatlikkusele vaatamata reljeefselt välja üksikluuletajate omapära.

K. Murult on ilmunud ka käsitlused tema poolt uuritud perioodi üksikautoritest: peale Kärneri veel Hendrik Adam-sonist, Valmar Adamsist, Betti Alverist, Heiti Talvikust, Kersti Merilaasist, August Sangast, Bernard Kangrost. Kõik need on esitatud uurijale omases diskreetses ning objekti-veerivas laadis. Eesti luulekäsitluse seisukohalt originaal-sed on Muru uskriitilise kallakuga üksikluuletuse-interpretatsioonid ("Elukuuljale-kaasakumisejale", "Kuukresside-etüüd"), milles jõutakse ikka seoseni luuletajate koguloo-minguga. Muru on viljakas ja kindlasti üks kõige pädevamaid kaasaegseid eesti luulekriitikuid, kes on pühendanud tähe-lepanu ka kõige noorematele luuletajatele.

Lisaks väärib veel äramärkimist teiste TRÜ eesti kir-janduse ja rahvaluule kateedri õppejõudude tegevus meie luu-le arenguteede ja olemuse mõtestamisel. Nii on dotsent Ants J ä r v lähemalt vaadelnud eesti lasteluule kujunemist (7), dotsent Toivo K u l d s e p a väitekirjas on aga muu hulgas jälgitud ka eesti luule retseptiooni Soomes (13). Ei saa unustada sedagi, et naaberkateedrite töötajad on oma uurimustega andnud tõhusat lisa üldisemate luuleprobleemide lahendamisele ning mitmed neist on toiminud ka meetodialas-te eeskujude andjaina eesti luuleuurijaile, näiteks profes-sor Juri L o t m a n (34). Professor Sergei I s s a -k o v on omakorda avanud nii mõnedki varjatud leheküljed eesti luule minevikust, samuti koostanud ja eessõnaga va-rustanud suuretiraazilise antoloogia "Поэты Эстонии" (Je-нинград, 1974).

Nii H. Peebu, K. Muru kui ka J. Põldmäe juhendamisel on eesti filoloogia kirjanduse eriharu üliõpilastel valmi-nud hulk arvestatavaid luuleuurimusi: diplom-, kursuse- ja võistlustöid. Olgu siinkohal ära toodud ainult mõned neist. L. S ö ö d i (Hainsalu) diplomitöös "Luuleprobleeme aja-kirjas "Looming" 1923 - 1960" on antud ulatuslik läbilõige

poeedi-kodaniku teemast eesti lüürikas (juh. H. Peep). P.-E. R u m m o "Henrik Visnapuu tulek luulesse" (1964, juh. H. Peep) käsitleb sõnamotiivide dünaamikat Visnapuu varasemas luules. U. O t s u s e "Riimiprobleemid 1920-ndate aastate luuleteoorias ja arvustuses" (1968, K. Muru) leidis käesoleva ülevaate ühe osa - 20-ndate aastate riimikäsitle - luste - juures juba refereerimist. Samalt autorilt on il - munud veel riimi olemust ja tüpoloogiat käsitlev "Mõningaid märkmeid riimist" (1969). T. L i i v vaatlleb diplomitöös "Kujund eesti lüürikas 1964 - 1969" (1970, H. Peep) kaas - ajaluulet kujundist lähtudes, käsitledes ka kujunditeooriat. Töös "Metafoor eesti uusimas lüürikas" (1974, J. Põldmäe) analüüsib A. K a b u r eesti metafoori erinevate tüüpide struktuuri. S. O l e s k i "Silbilis-rõhuline daktül ees - ti nõukogude luules" (1977, J. Põldmäe) on pühendatud ühe meetrumi pikemaajalise esinemise fikseerimisele ja analüüsi - le. Poetikaprobleeme puudutavad veel näiteks E. L õ h m u - s e "Betti Alveri luulekujundi semantika" (1975, H. Peep), M. S a a v e l i "Marie Underi lüüriline "mina" aastail 1917 - 1928" (1976, K. Muru), L. T o o m i n g a "Instru - mentatsiooniprobleeme Henrik Visnapuu varasemas luuleloomin - gus" (1977, J. Põldmäe). Mitmed neist diplomitööst on ilmu - nud ka artiklitena.

Tartu ülikooli lõpetanud või veel siin õppivad eesti filoloogid on ikka agaralt kaasa rääkinud luulekriitikas. Nii on see olnud ka viimastel aastatel - ja eriti viimasel aastal, mil Tartu kriitikaelu on üldse elavnenud. See võiks häälendada optimistlikult Tartu koolkonna tulevikugi suh - tes, sest suur osa eeskätt eesti uemast luuleloost ootab veel põhjalikku uurimist ja teoreetilist üldistamist.

K i r j a n d u s

1. A a v i k , J. Puudused uemas eesti luules. Trt., 1922.
2. A d a m s , V. Riim. Võrdlev-ajalooline ning kirjandus - teoreetiline uurimus üldise ja eesti riimiteo - ria alalt. Trt., 1925. Diss.
3. A i n e l o , J., V i s n a p u u , H. Poetika põhi - jooni I. Trt., 1932.
4. A n d e r s o n , W. Studien zur Wortsilbenstatistik der älteren estnischen Volkslieder. - Acta et Commen -

tationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) B
XXXIV, 1. Trt., 1935.

5. A n n i / s t / , A. Meie rahvalaulu stiili küsimusi, - Looming, 1936, nr. 7, lk. 781.
6. B e r g m a n n , J. Luuletuskunst. Lühikene õpetus luuletuste koorest. - Eesti Kirjameeste Seltsi Aastaraamat 1878. Trt., 1878, lk. 36 - 48.
7. J ä r v , A. Eesti lastekirjandus. Vanemast lastelulest. Trt., 1979.
8. K a a l e p , A. Eesti keele fonoloogilise struktuuri ja eesti värsiõpetuse suhetest. - Emakeele Seltsi aastaraamat IV. Tln., 1959, lk. 110 - 126.
9. K a a l e p , A. Rütm, värss, värsisüsteem. - Noorus, 1959, nr. 6, lk. 41 - 42.
10. K a a l e p , A. Rütmi probleemidest luuletõlkes. - Keel ja Kirjandus, 1961, nr. 10, lk. 597 - 603.
11. K a a l e p , A. Teoreetilisi märkmeid vabavärsist. - Keel ja Kirjandus, 1959, nr. 5, lk. 257 - 273.
12. K a n g r o , B. Eesti soneti ajalugu. - Akadeemilise Kirjandusühingu Toimetised XIII. Trt., 1938.
13. K u l d s e p p , T. Viron kirjallisuus Suomessa. Hels., 1977.
14. L a u g a s t e , E. Sõnaalguline ja sisealliteratsioon eesti rahvalauludes. - Tõid eesti filoloogia alalt II. TRÜ toimetised. Vihik 234. Trt., 1969, lk. 3 - 356.
15. M u r u , K. Eesti lüürika aastail 1930 - 1940. Väitekirj filoloogiadoktori teadusliku kraadi taotlemiseks. Trt., 1974.
16. M u r u , K. Jaan Kärneri luule. Väitekirj filoloogiakandidaadi teadusliku kraadi taotlemiseks. Trt., 1963.
17. M u r u , K. Vaateid kolmest aknast. Tln., 1975.
18. O r a s , A. Prantsuse süllaabillise värsimõõdu, eriti aleksandriini, edasiandmisest eesti keeles. - Eesti Kirjandus, 1931, nr. 7, lk. 373 - 375.
19. O t s u s , U. Riimiprobleemid 1920-ndail aastail. - Keel ja Kirjandus, 1971, nr. 5, lk. 257 - 270.
20. P e e p , H. Eesti lüürika kujunemislugu aastail 1917 - 1929. Väitekirj filoloogiadoktori teadusliku kraadi taotlemiseks. Trt., 1970.

21. P e e p , H. Pilk peegli taga. Tln., 1967.
22. P e e p , H. Tähtsaamat. Tln., 1978.
23. P õ l d m ä e , J. Eesti silbilis-rõhulise värsisüsteemi uurimise meetod ja Betti Alveri poeemide nelikjambi rütm. - Tõid eesti filoloogia alalt. TRÜ toimetised. Vihik 363. Trt., 1975, lk. 163 - 233.
24. P õ l d m ä e , J. Eesti värsisüsteemid ja silbilis-rõhulise värsisüsteemi arengujooni XX sajandil. Väitekiri. Trt., 1971.
25. P õ l d m ä e , J. Eesti värsiõpetus. Monograafia. Tln., 1978.
26. P õ l d m ä e , J. Klassikalisi luuletus- ja stroofivorme. Trt., 1974.
27. P õ l d m ä e , J. Pöetika kool. - Noorus, 1968, nr.1-5.
28. R o o s , E. Eestikeelse kvantiteeriva heksameetri süsteem. - Akadeemilise Kirjandusühingu toimetised XII. Trt., 1938.
29. S e m p e r , J. Ühe eesti poeetika katse puhul. - Looming, 1932, nr. 10, lk. 1197 - 1201.
30. S e m p e r , J. Mõtterännakuid I. Artikleid ja esseid. Tln., 1969, lk. 106 - 116.
31. S u i t s m a a /-G. Suits/. Meie rahvalaulu skandeerimine. - Looming, 1924, nr. 7 - 8.
32. V i s n a p u u , H. Eesti riimi murrang. - Looming, 1932, nr. 5, lk. 579-593.
33. V i s n a p u u , H. Tähelepanekuid ja märkmeid riimist. - Looming, 1932, nr. 3, lk. 311 - 322.
34. Л о т м а н Ю. М. Анализ поэтического текста. Л., 1972.

TARTU SCHOOL OF THE ESTONIAN POETRY STUDIES

E. Lõhmus

S u m m a r y

There are two main directions in the poetry studies of Tartu scholars: a formal treatment of poetical technique and a generalizing treatment of the process of the Estonian poetry.

F. R. Faehlmann and J. Bergmann were the first examiners of the Estonian metrics in the 19th century. About 1920 more contemporary studies were first published. In them Professor

of Tartu university G. Suits played a significant role. In the 1920-ies and 1930-ies J. Aavik, H. Visnapuu, V. Adams, J. Semper, A. Annist, A. Oras, B. Kangro were productive scientists and poetry critics of the period.

At the beginning of the post-war period there were almost no theoretical publications on poetry. The started appearing at the end of the 1950-ies. The first post-war poetical studies were written by A. Kaalep. At the end of the 1960-ies J. Põldmäe started his successful studies on the Estonian metrics. At the same time research of the poetical process of the 1920-ies and 1930-ies was carried out by Professors H. Peep and K. Muru. The other lecturers of the Chair of the Estonian literature and folk-lore as well as many philology students have also taken part in the studies of the Estonian poetry.

ТАРТУСКАЯ ШКОЛА ИЗУЧЕНИЯ ЭСТОНСКОЙ ПОЭЗИИ

Э. Лыхмус

Р е з ю м е

В работах тартуских исследователей эстонской поэзии можно различить два основных направления: более формальное рассмотрение поэтической техники и более обобщающее изучение поэтического процесса в национальной литературе, начиная с ее истоков.

Первыми исследователями эстонской метрики в Тарту были Ф. Фельман и Я. Бергман. Более современные исследования стали появляться примерно с 1920 года. Большую роль сыграла научно-педагогическая деятельность профессора Тартуского университета Г. Суйтса. Продуктивными теоретиками и критиками поэзии в 1920-х и 1930-х годах стали Й. Аавик, В.Адамс, Х.Виснапуу, Й. Семпер, А. Аннист, А. Орас, Б. Кангро и др.

В первое послевоенное десятилетие теоретические исследования почти не публиковались. В конце 1950-х годов, в связи с оживлением поэзии и переводов оживилось и изучение поэтики. Исследователями метрики выступили А. Каалеп и особенно плодотворно — Я. Пылдмэе. В то же время Х. Пээп и К.Муру изучали и обобщали поэтический процесс 1920-х и 1930-х годов. Их ученики, а также другие преподаватели кафедры эстонской литературы и фольклора продолжают планомерное изучение эстонской поэзии.